

بررسی حقوقی اجاره رحم در ایران و مطالعه
تطبیقی آن با ایالت متحده آمریکا

مؤلف:

محمد تقی جلالیان

مدرس دانشگاه

www.ketab.ir

سرشناسه	: جلالیان، محمدتقی، ۱۳۵۵
عنوان و نام پدیدآور	: بررسی حقوقی اجاره رحم در ایران و مطالعه تطبیقی آن با ایالت متحده آمریکا
مشخصات نشر	: تهران، کتاب آوا، ۱۳۹۵
مشخصات ظاهری	: ۲۸۶ ص
شابک	: ۹۷۸-۶۰۰-۳۴۶-۲۷۷-۹
وضعیت فهرست‌نویسی	: فیبا
موضوع	: مادران جایگزین - وضع حقوقی و قوانین - ایران
موضوع	: Surrogate mothers-legal status, laws, etc-iran
رده‌بندی کنگره	: ۱۳۹۵ ب۸ج/۵۸۷/کMH
شماره ۲ شناسایی ملی	: ۴۲۸۵۳۲۲

بررسی حقوقی اجاره رحم در ایران و مطالعه

تطبیقی آن با ایالت متحده آمریکا

انتشار آوا

مؤلف	: محمدتقی جلالیان
ناشر	: کتاب آوا
چاپ و صحافی	: طیف نگار
نوبت چاپ	: اول ۱۳۹۵
شمارگان	: ۱۰۰۰ نسخه
قیمت	: ۱۷۰۰۰۰ ریال
شابک	: ۹۷۸-۶۰۰-۳۴۶-۲۷۷-۹

نشانی مرکز پخش: تهران، خیابان انقلاب، خ ۱۲ فروردین، بن بست حقیقت، پلاک ۴، طبقه دوم

نشر کتاب آوا شماره‌های تماس: ۶۶۹۷۴۱۳۰ - ۶۴۰۱۹۹۱ - ۶۶۹۷۴۶۴۵

فروشگاه اینترنتی: www.avabook.com

نشانی فروشگاه: اسلامشهر، خیابان صیاد شیرازی، روبروی دانشگاه آزاد، جنب دادگستری

شماره تماس: ۵۶۳۵۴۶۵۱

هرگونه تکثیر این اثر از طریق ارسال یا بارگذاری فایل الکترونیکی، با چاپ و نشر کاغذی آن بدون مجوز ناشر، به هر شکل، اعم از فایل، سی‌دی، افست، ریسوگراف فتوکپی، زبراکس یا وسایل مشابه، به صورت متن کامل یا صفحاتی از آن، تحت هر نام اعم از کتاب، راهنما، جزوه، یا وسیله کمک آموزشی، در فضای واقعی یا مجازی، و همچنین توزیع، فروش، عرضه یا ارسال اثری که بدون مجوز ناشر تولید شده، موجب پیگرد قانونی است.

فهرست مطالب

۹	چکیده
۱۱	مقدمه
۱۳	بخش اول: کلیات
۱۵	فصل اول: تعاریف اصطلاحات و علائم اختصاری
۱۵	مبحث اول: تعاریف
۱۸	مبحث دوم: علائم اختصاری
۲۱	فصل دوم: حقوق ایالات متحده آمریکا و تاریخچه ای از تولید مثل مصنوعی در ایران و آمریکا
۲۱	مبحث اول: مختصری از حقوق ایالات متحده آمریکا
۲۳	مبحث دوم: تاریخچه و سوابق علمی شهبای نوین باروری مصنوعی و اجاره رحم
۲۹	فصل سوم: فیزیولوژی باروری و نایب‌های باروری
۲۹	مبحث اول: اجزاء و عملکرد دستگاه تولید مثل در زنان
۳۱	مبحث دوم: اجزاء و عملکرد دستگاه تولید مثل در مردان
۳۳	مبحث سوم: بررسی علل ناباروری در زنان
۳۴	مبحث چهارم: ناباروری و علل آن در مردان
۳۷	فصل چهارم: تکنیک‌های پیشرفته در درمان نازایی
۳۷	مبحث اول: تلقیح اسپرم به داخل رحم زن (باروری داخل رحمی) (I.I.)
۳۸	مبحث دوم: روش باروری آزمایشگاهی خارج رحمی (I.V.F)
۳۸	مبحث سوم: روش انتقال تخمک بارور شده قبل از تشکیل جنین به رحم زن (Z.I.F.T)
۳۸	مبحث چهارم: روش انتقال تزریق تخمک و اسپرم به رحم زن (G.I.F.T)
۳۹	مبحث پنجم: تزریق اسپرم به داخل تخمک (I.G.S.I)
۳۹	مبحث ششم: اهدای تخمک
۴۱	مبحث هفتم: اهداء جنین
۴۴	مبحث هشتم: رحم اجاره ای
۴۵	فصل پنجم: تلقیح مصنوعی
۴۵	مبحث اول: تلقیح مصنوعی توسط اسپرم شوهر
۴۶	بند اول: بررسی وضع فقهی - حقوقی تلقیح مصنوعی با اسپرم شوهر
۴۸	بند دوم: بررسی مشروعیت اطفال ناشی از لقاح مصنوعی

- بند سوم: بررسی حقوق تطبیقی..... ۵۰
- مبحث دوم: تلقیح مصنوعی با اسپرم شخص بیگانه..... ۵۱
- بند اول- بررسی وضع فقهی حقوقی تلقیح مصنوعی زن با اسپرم بیگانه..... ۵۱
- بند دوم: بررسی مشروعیت یا عدم مشروعیت طفل حاصل از تلقیح مصنوعی با مرد بیگانه..... ۶۰
- بند سوم: نسب در حقوق ایالات متحده آمریکا..... ۶۸

بخش دوم: قراردادهای اجاره رحم..... ۷۱

فصل اول: تعریف، اقسام اجاره رحم و دلایل رجوع به آن..... ۷۳

- مبحث اول: تعریف قرارداد اجاره رحم..... ۷۳
- مبحث دوم: اقسام قراردادهای اجاره رحم..... ۷۵
- بند اول: از نظر پزشکی..... ۷۵
- بند دوم: از نظر عرصه قرارداد..... ۷۶
- مبحث سوم: دلایل استفاده از اجاره رحم..... ۷۷

فصل دوم: ماهیت قرارداد اجاره رحم..... ۸۱

- مبحث اول: تعریف حق و تکلیف آن برای انسان..... ۸۱
- مبحث دوم: ویژگیها و قراردادهای مربوط به حقوق شخصیت..... ۸۴
- بند اول: ویژگیهای مربوط به حقوق شخصیت..... ۸۴
- بند دوم: قراردادهای مربوط به حقوق شخصیت..... ۸۵
- مبحث دوم: قراردادهای اجاره رحم و عقد اجاره..... ۸۶
- بند اول: قرارداد اجاره رحم و اجاره اشخاص..... ۸۷
- بند دوم: قراردادهای اجاره رحم و اجاره اشیاء..... ۸۹
- مبحث چهارم: قرارداد اجاره رحم و عقد ودیعه..... ۹۴
- مبحث پنجم: قرارداد اجاره رحم و عاریه..... ۹۵
- مبحث ششم: قرارداد مادر جانشین و حق انتفاع..... ۹۶
- مبحث هفتم: قرارداد اجاره رحم و تعهد به نفع شخص ثالث..... ۹۷
- مبحث هشتم: قرارداد اجاره رحم و قراردادهای خصوصی ماده ۱۰ ق.م..... ۹۹

فصل سوم: شرایط و خصوصیات قرارداد اجاره رحم..... ۱۰۱

- مبحث اول: شرایط طرفین قرارداد..... ۱۰۱
- مبحث دوم: خصوصیات قرارداد مادر جایگزین به لحاظ آثار آن..... ۱۰۴
- مبحث سوم: قرارداد مادر جانشین به لحاظ موضوع و هدف آن..... ۱۰۶

فصل چهارم: شرایط صحت و اعتبار عقد اجاره رحم..... ۱۰۹

- مبحث اول: شرایط صحت اجاره رحم..... ۱۰۹
- بند اول: وجود قصد و تراضی طرفین..... ۱۰۹

۱۱۱	بند دوم: اهلیت طرفین
۱۱۳	بند سوم: موضوع معین که مورد معامله باشد
۱۳۲	مبحث دوم: اعتبار و ضمانت اجرای قراردادهای اجاره رحم
۱۳۲	بند اول: قانون
۱۴۶	بند دوم: نظم عمومی
۱۵۴	بند سوم: اخلاق حسنه
۱۵۹	بند چهارم: آموزه های قرآنی
۱۶۱	مبحث سوم: نمونه ای از یک قرارداد اجاره رحم
۱۶۹	بخش سوم: آثار حقوقی ناشی از اجاره رحم
۱۷۱	فصل اول: نسب طفل ناشی از قرارداد اجاره رحم
۱۷۲	مبحث اول: تعریف و ماهیت نسب
۱۷۴	مبحث دوم: شرایط تحقق نسب مشروع و اثبات آن
۱۷۵	مبحث سوم: بررسی نسب طفل در حالت جانشینی کامل
۱۷۶	بند اول: بررسی نسب پدری
۱۸۹	نتیجه
۱۹۲	بند دوم: نسب پدری
۲۰۵	مبحث چهارم: بررسی نسب طفل در سایر حالات اجاره رحم
۲۰۵	بند اول: بررسی نسب در اجاره رحم با بازرس نسبی
۲۰۶	بند دوم: بررسی نسب در اجاره رحم با استفاده از تخمک اهدایی
۲۰۸	بند سوم: بررسی نسب در اجاره رحم با استفاده از جنین اهدایی
۲۱۰	بند چهارم- بررسی نسب با استفاده از تخمک یا جنین اهدایی در ایالت متحده آمریکا
۲۱۵	فصل دوم: آثار نسب ناشی از اجاره رحم
۲۱۵	مبحث اول: نگهداری و تربیت اطفال
۲۱۶	بند اول: حضانت
۲۲۷	بند دوم: تربیت
۲۲۹	مبحث دوم: حرمت نکاح
۲۳۰	بند اول: قرابت رضاعی
۲۳۲	بند دوم: حرمت نکاح جانشینی کامل
۲۳۶	نتیجه
۲۳۸	بند سوم: حرمت نکاح در سایر حالات اجاره رحم
۲۴۰	مبحث سوم: ولایت قهری
۲۴۰	بند اول: مفهوم ولایت قهری

۲۴۱	بند دوم : ولایت قهری در اجاره رحم
۲۴۱	مبحث چهارم : نفقه اقارب
۲۴۱	بند اول : مفهوم و ماهیت نفقه
۲۴۲	بند دوم : نفقه اقارب در اجاره رحم
۲۴۴	بند سوم : نفقه مادر جانشین در دوران حمل
۲۴۶	مبحث پنجم : ارث
۲۴۶	بند اول : کلیات ارث
۲۴۷	بند دوم : توارث فرزند متولد از اجاره رحم
۲۵۲	مبحث ششم : وصیت
۲۵۵	فصل سوم : ثبت تولد و صدور شناسنامه
۲۵۶	مبحث اول : ثبت تولد اطفال و اعلام آن در حقوق ایران
۲۵۶	بند اول : ثبت تولد اطفال
۲۵۷	بند دوم : ضوابط اعلام تولد رسمی آن
۲۵۸	مبحث دوم : ثبت تولد اطفال متولد از اجاره رحم
۲۵۸	بند اول : حالت جانشینی
۲۶۱	بند دوم : حالت جانشینی با بروری
۲۶۴	مبحث سوم : ثبت تولد اطفال حاصل اجاره رحم در ایالات متحده آمریکا
۲۶۹	نتیجه گیری کلی
۲۷۷	پیشنهادات
۲۷۹	فهرست منابع

چکیده

امروزه مداخله شخص ثالث در تولید مثل به عنوان یکی از روشهای درمان ناباروری در کشورمان مطرح است که از جمله موارد مهم آن اجاره رحم یا رحم جایگزین می باشد. این روش با ایجاد مباحث جدید، پیچیده حقوقی مسائلی را در زمینه قرارداد منعقدہ میان طرفین ونسب و آثار نسب شریعی حاصله را در علم حقوق مطرح کرده است. در خصوص مشروعیت تعهدات مندرج در قرارداد از نظر اهمیت آن، شرایط اساسی صحت آن و نیز چگونگی برخورد قانون، نظم عمومی و اخلاق سنه و رنظ اعتبار و قابلیت اجرای آن این نتایج حاصل شد که قرارداد مورد نظر ما از جمله عقود نامبر در قالب قراردادهای خصوصی ماده ۱۰ قانون مدنی بوده که عقدی لازم و از گروه عقود عهدی، وحسب نوع آن در مره عقود معوض یا غیر معوض جای گرفته و از شرایط اساسی صحت معاملات (ضمن داشتن ابعاد حقوقی لازم) برخوردار است. نسب طفل ناشی از اجاره رحم و آثار آن، از مباحث مهم این نحه است که در حقوق برخی از ایالات متحده آمریکا مورد تحلیل و بررسی قرار گرفته است و در حقوق ایران به یک نسب پدری، رابطه بیولوژیکی طفل با او می باشد و در رابطه با نسب مادری در بین سه نظریه مطرح شده، مادر بودن زن صاحب تخمک یا استناد به آیات قرآن کریم، آرائ فقها و مراجع عظام ومبانی عملی صحیح تر به نظر میرسد. از آنجا که نسب طفل حاصل از اجاره رحم مشروع بوده و در حالات مختلف رابطه پدری ومادری با طفل حاصله برقرار است، آثار نسب مشروع از جمله: نگهداری وتربیت طفل، مالکیت قهری، نفقه طفل، ورابطه توارث و وصیت نیز مطابق با قواعد ومقررات حقوقی کشورمان برقرار خواهد بود. ثبت تولد طفل در دفاتر سجل احوال و صدور شناسنامه با نام والدین واقعی او در حالات مختلف اجاره رحم با توجه به راهکارهای ارائه شده امکان پذیر خواهد بود. مسائل مطروحه در این کتاب با استناد به منابع مهم فقهی مانند آیات قرآن کریم و روایات معصومین (ع) و استفاده از فتاوی فقها و نظرات علمای حقوق (هر چند که در ارائه نظرات اختلاف نظر نیز وجود دارد)؛ ضمن نگرش به سیستمهای حقوق خارجی قابل تحلیل وبررسی می باشند و به نظر نگارنده تحقیق و پژوهش در

زمینه های جدید حقوقی من جمله موضوع مورد بحث ما هر چه بیشتر صورت پذیرد ، ما را در نیل به ارائه پاسخی واحد در این زمینه یاری خواهد نمود .
کلید واژگان: رحم اجاره ای، مادر جانشین، باروری، لقاح مصنوعی

www.ketab.ir

بنام آنکه هستی را بنا کرد به لطفش عاشقی را سهم ما کرد

دانش بشری مانند مرکبی است که به سرعت می تازد و در مسیر بی پایان و پر پیچ و خم خویش در حرکت است. امروزه آن دانش، به شاخه های متعددی تقسیم شده است که آنها نیز هر یک بر دیگری پیشی می گیرند و قله های موفقیت را یکی پس از دیگری فتح می نمایند؛ شاخه هایی مانند ادبیات و علوم انسانی، علوم ریاضی، علوم مختلف تجربی، و علوم متعدد هنری که هر یک از آنها نیز به زیر شاخه های مربوط به خود تقسیم شده اند و امروزه شاهد پیشرفتهای عظیمی در هر یک از آنها شده ایم. در این میان رشته پزشکی و علوم پایه که از سابقه طولانی برخوردارند نیز پیشرفتهای زیادی داشته و منفعت های بیشماری را برای بشر به ارمغان آورده است که سیر حیرت انگیز آن در جامعه بین المللی ما را با پرسشهایی متعددی مواجه نموده که لزوم پاسخ به این سؤالات با استفاده از اصول، قواعد و پیش فرضهایی که بدون توجه به آن در تاوردها شکل گرفته است، ما را به پیچیده گویی، ابهام گویی و بیان نظریه های غیر مسلم و امل دارانه می رساند. پیشرفتهای سریع علم پزشکی نه تنها دارای منافعی برای جامعه انسانی بوده، بلکه مشکلات جدیدی را در عرصه سلامت، بهداشت و محیط زیست انسانها ایجاد نمود؛ همچنین در عرصه باورهای اجتماعی، اخلاقی، روانکاوی، مذهبی، و روابط حقوقی موجب بروز پرسش های فراوانی شده است.

باره ای از این پرسش ها آن چنان به هم گره خورده اند و کلاف سردرگمی را ایجاد نموده اند که گشودن آن به آسانی میسر نیست.

علم حقوق که بر خاسته از نیاز زندگی جمعی و از جمله دستاوردهای مهم تمدن بشری است، قواعدی را پی ریزی می کند که در سایه آن قواعد، ناگزیر است یا به پای مراکب علوم مختلف حرکت کند چرا که تمامی علوم موجود به نوعی با انسانها در ارتباطند و این مقتضای حقیقی این رشته است که جهت ایجاد موازنه و رعایت امر والای عدالت در میان جامعه به حل و فصل مسائل پیچیده و نو ظهور مسائل حقوقی می پردازد، تا در سایه هماهنگی، نظم جامعه تأمین و تنظیم گردد و مانند سایر رشته های دانش بشری به حکم ضرورت باید به ظرافت و ژرفای متناسب با محیط خود دست یابد و در این راستا لازم است اندیشه ها و باورهای علمی حقوق روز به روز از دقت و تعمق بیشتری برخوردار شود تا توان تحلیل بیشتری پیدا کند.

از جهت مباحث و مسائل نوظهوری که در دهه اخیر در علم پزشکی مطرح شده، مسئله درمان ناباروری است که به سرعت رو به پیشرفت است و هر روز روشهای جدیدی بر راههای تولید مثل انسانی افزوده می شود. تلقیح مصنوعی و اجاره رحم فیزیکی از روشهای نوین در امر باروری می باشند که شاخه های متنوعی مانند: روانشناسی، علم اخلاق، علوم اجتماعی، علوم پزشکی و زیست شناسی و سایر علوم مرتبط را تحت تأثیر خود قرار داده است.

در این میان، از جمله رشته هایی که به شدت با موضوع مرتبط است و آن را تحت تأثیر خود قرار داده رشته پویای حقوق است که می تواند پاسخی بسیاری از مسائل و مباحث آن باشد علم حقوق علمی است که دیدگاههای نظری را بر اساس واقعیات های اجتماعی مطرح می کند و بدیهی است هر چند شناخت حقوقدانان از واقعیات، پدیده ها و موضوعات خارجی، دقیق تر، ملموس تر، و محسوس تر باشد. با طرح تئوری های شایسته، می تواند ارتباط نزدیکتر و واقع تری را با این پدیده نو ظهور اجتماعی بر قرار کنند و در نهایت با وضع قوانین، مکانیزمی را در جامعه تدارک ببینند که در هر مورد با تسهیل مبادله بین واقعیات ها و ارزشهای مقبول جامعه، تصمیمات ضروری را اتخاذ نموده و از این راه به دستاوردهای نوظهور ماهیت و جهت ببخشند.

کتاب حاضر نیز گذری است به این مقوله و گامی هر چند کوچک، اما در عرصه ای خطیر و پیچیده، که امید است خوانندگان محترم همانگونه که بزرگوارانه و با دیده اغماض به کاستیهای موجود می نگرند؛ همواره این حقیر را از انتقادات سازنده خویش بی بهره نسازند.